

„A művészetoktatás arra való, hogy érzelmeket, élményeket közvetítsen”

Kerekasztal-beszélgetés a zenei nevelésről

A Magyar Pedagógiai Társaság Somogyi Tagozatának újjászerveződése kínálta az alkalmat arra, hogy az Új Pedagógiai Szemle ÚPSZ-kávéház című rendezvényét februárban Kaposvárott, az egyetemen szervezzük meg. A beszélgetés témája a zenei nevelés volt. A beszélgetést Mayer József, az ÚPSZ főszerkesztője vezette.

A beszélgetés résztvevői: KERESKÉSNÉ PYTEL ANNA ny. énektanár (Kodály Zoltán Általános Iskola), FOKVÁRI ANIKÓ énektanár (Bárczi Gusztáv Módszertani Központ, Kaposvár), GELENCSÉR ATTILÁNÉ pedagógiai előadó (Kaposvári Egyetem Pedagógus-továbbképző és Szolgáltató Intézet), KARTALINÉ VINCZE MÁRIA énektanár (Kaposvári Egyetem Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium), SÁRKÖZI ANDREA énektanár (Táncsics Mihály Gimnázium Kaposvár), valamint a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai Kar Ének-zene Nevelési Tanszék oktatói: BALÁZS ISTVÁN tanszékvezető főiskolai docens, KIS JENŐNÉ DR. KENESEI ÉVA főiskolai docens, az MPT Somogy Megyei Tagozatának elnöke, LUDMÁNY GÉZA főiskolai docens, HORNYÁK TAMÁS adjunktus, NAGYNÉ ÁRGÁNY BRIGITTA adjunktus.

A témára irányuló kutatások többsége azt mutatja, hogy az általános iskolákban gazdagnak mondható zenei kultúra van. A tanulók közül sokan szívesen énekelnek és játszanak különféle hangszereken. De az életkor növekedésével mindez megváltozik. Egyre inkább háttérbe szorulnak azok a programok, amelyekről azt tartjuk, hogy jelentős mértékben hozzájárulhatnak a személyiség gazdagodásához, ugyanakkor teret nyernek azok, amelyek a tanulók versenyképességének fokozását szolgálják. A különórákat vizsgálva azt láttuk, hogy a szülők nem szívesen áldoznak pénzt olyan programokra, amelyek csak kismértékben támogatják a versenyképességet. Azt mondják, menj inkább idegen nyelvet, informatikát vagy éppen matematikát tanulni, mert ezek a tudások biztosítják majd a megélhetésedet. Jól látjuk a helyzetet, vagy ennél árnyaltabb jellemzést igényel?

BALÁZS ISTVÁN: Az óvodában és az alsó tagozaton még nincs baj, de később, ahogy előtérbe kerül az életpályára készülődés, azok a tárgyak és különórák válnak fontossá, amelyek nélkülözhetetlenek ehhez. Ám a képet valóban árnyalni szükséges. A különórákon megjelenik egy nagyon érdeklődő réteg, amely mögött nyilván a családnak és az ott fellelhető hagyományoknak a támogatása áll. Ilyen esetekben sokáig meg tud maradni a gyerekekben a zene iránti érdeklődés, amit leginkább a speciális oktatás keretei között, a zeneiskolák világában lehet tapasztalni. Ez a terület azonban – noha

a közoktatás része – a jelenlévők körét tekintve kívül esik mai beszélgetésünkön. Azt látjuk, itt nyílik lehetőség a legintenzívebb és legmélyebb zenei képzésre. De egy-egy jól működő iskolai közösség vagy énektanár tevékenységében ez ugyanúgy tetten érhető, itt, Kaposváron is számos példát lehetne említeni erre.

KIS JENŐNÉ KENESEI ÉVA: Valamikor komoly vívmánynak számított, hogy a művészeti oktatást a közoktatás részévé tették. Ma azonban a normál oktatásban a gyerekeknek kevesebb lehetőségük van a különórákra vagy -foglalkozásokra. A támogatásokból már nem telik az intézményeknek erre. De érdekes, hogy ebben a helyzetben a szülők egy része szükségesnek tartja a zenei nevelést, ezért a művészeti iskolák iránt továbbra is komoly érdeklődés mutatkozik. Ezt a statisztikai adatokból is láthatjuk. Azt tapasztaljuk, hogy minél ügyesebben haladnak a tanulók, minél több hangszerrel kerülnek kapcsolatba, s minél több sikerélményük van, annál inkább nő annak az esélye, hogy megőrződjön a zene szeretete bennük. Később ennek jelentős szerepe lehet a közösségek formálódásában és megerősödésében, gondoljunk csak a felnőttkorúak működésére.

Vajon módszertani szempontból tudnak-e valamit kezdeni azokkal a tanulókkal, akik kevésbé tehetségesek? Hogyan lehet a „botfűlű” tanulókkal megkedveltetni az énekórát, a zenei foglalkozásokat?

HORNYÁK TAMÁS: A társadalom értékrendjében bekövetkezett változások éreztetik a hatását az iskolákban. A probléma ott van, hogy ahhoz, hogy a zenében vagy a rajzolásban az eredmények megmutatkozzanak, kell bizonyos idő, befektetés, amely elvezethet a sikerhez. Azt látom, hogy a társadalmi környezet betüremkedése az iskolákba azzal jár, hogy a tanulóban meglehetősen korán kialakul az a tudat, hogy válogathatnak a különböző diszciplínák között. Nyilván nem kell a gyerekek lelkét tönkretenni, de valamilyen kényszert mégiscsak kell alkalmazni az iskolai oktatásban; ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a tehetséges és a kevésbé tehetséges gyerekekkel lehessen valamit kezdeni. Arra kell választ adni, mi az, amit megkövetelhetünk egy gyerektől. Ennek eldöntése sarkalatos pont. Óvodáskorban vagy éppen az iskola kezdő szakaszában még természetes a gyerekek számára, hogy körbejárnak, tapsolnak, énekelnek, és látható, hogy élvezettel teszik mindezt. Ahogy azonban előrehaladunk az időben, egyre jobban meg kell küzdeni az ellenállással. Az ellenállás azokra a gyerekekre is kedvezőtlenül hat, akik egyébként szívesen elfogadnák az iskola által kínált trendeket. Emellett számos olyan terület van, amely a zenei foglalkozások versenytársaiként jelenik meg mind az iskolában, mind a gyerekek szabadidejében. Az már egy másik kérdés, hogy mennyire stabil az a módszertani háttér, amelynek a segítségével a kollégák kezelni tudják ezt a helyzetet. A nehézségek elsősorban a felső tagozaton jelentkeznek. Én úgy nőtem fel, hogy a zenei általános iskolában megtanultuk a klasszikus zenét, és csak utána csodálkoztunk rá arra, hogy létezik könnyűzene is a világon. Manapság ez másképpen van, mert a gyerekek primer tapasztalatai pont fordítva alakulnak. Ez nyilván felvet

bizonyos módszertani problémákat. Elmúltak azok az évek, amikor az ember évekig változatlan formában használta a tanmenetét. A korábban jól bevált megoldásokat újra kell gondolni, sokkal nyitottabbnak kell lenni a világra annak érdekében, hogy megtaláljuk azokat a motivációs mezőket, amelyek alkalmasak lehetnek a tanulói érdeklődés felkeltésére.

Az elmondottakból azt vélem kihallani, hogy ha az óvodában vagy az iskolai kezdő szakaszban jól sikerül az alapozás, akkor a későbbiekben is marad esély. A másik fontos elem, hogy a zenetanulás ne „szabadon választott gyakorlattá” váljon az iskolákban, hanem kötelező stúdiummá. Akkor tehát az óvoda a siker kulcsa?

NAGYNÉ ÁRGÁNY BRIGITTA: Főképpen óvodai neveléssel foglalkozom, ezért meg tudom erősíteni, hogy a motiváció valóban elvész a későbbi életkorokban. De abban, hogy ez másképpen alakuljon, kulcsszerepe van a pedagógusnak. Eltűnik a motiváció, ha nem küzdünk meg érte. Azt a pontot kell megtalálni, amely segítséget nyújt az érdeklődés felkeltésében és fenntartásában. Az óvodában azért egyszerűbb a helyzet, mert ott még motiváltak a gyerekek. Szívesen részt vesznek mindenfajta zenei tevékenységben, legyen szó éneklésről vagy éppen dalos játékról. Az is nagy előnyük az óvodáknak, hogy ott szinte bármikor lehet énekelni. Komoly szerepet kaphat az élőzene a játék, az altatás során, tulajdonképpen majdnem minden nevelési területen. Ezt pontosan tudják az óvodákban, és igyekeznek is ébren tartani a gyerekek érdeklődését. Nem beszélve arról, hogy a hangszerek is a gyerekek rendelkezésére állnak. Ez a kedvező folyamat szakad meg az iskolában. Az óvodai-iskolai átmenet nem könnyű a gyerekek számára, ezért azt gondolom, hogy ebben is komoly támogató szerepet kaphatna a zenei nevelés. Az lenne a legfontosabb, hogy kiderüljön, nem csak énekórán lehet zenélni. Erre ugyanis a többi óra is alkalmas. Még azon sem kell gondolkodni, hogy milyen tartalmakhoz illesszük a zenét. Elég felismerni például, hogy a tanulók elfáradtak. Tehát a zenének nemcsak olyan célja és feladata lehet, amelyet kihangsúlyoznak az iskolában, hanem sok egyéb. Gondoljunk az életmódra, az érzelmi nevelésre. A zene hatalmára akkor lehet igazán rádöbbsenni, amikor foglalkozás közben nézzük a gyerekeket. Ezt a helyzetet igyekszünk kihasználni a pedagógusképzésben is.

Ez valószínűleg általánosabb probléma, mert hasonló tapasztalatok vannak például a mesékkel kapcsolatban is.

GELENCSÉR ATTILÁNÉ: Magyar és matematika szakos általános iskolai tanár vagyok. Az iskolában sokszor panaszkodnak a kollégák, hogy nem végeztek az anyaggal. Az a baj, hogy nagyon ragaszkodnak a tankönyvekhez. A mi esetünkben például jobb lenne, ha a felső tagozaton az irodalomórákon csak szöveggyűjtemények állnának a rendelkezésünkre, és magunk válogathatnánk belőle a tantervnek megfelelően. Ez segítene abban, hogy egy-egy csoport igényeit jobban ki tudjuk elégíteni, jobban tudjunk alkalmazkodni

a feltételekhez. Fontosak azok a tanórán kívüli programok is, amelyek erősítik a tanórai célkitűzéseket. Én például a mai napig részt veszek egy kórus munkájában, mert annak idején az énektanárom megszerettette ezt velem. Mindez persze „pedagógusfüggő”, meg kell tanulnunk kihasználni a módszertani szabadság adta lehetőségeket, ezért is van különlegesen nagy felelőssége a pedagógusképzésnek. El kellene érni, hogy ne alakuljon ki a tantárgyak között „fontossági sorrend”, mert ez vezet azokhoz a problémákhoz, amelyekről itt beszélünk.

Elhangzott, hogy vannak fontos és kevésbé fontos tantárgyak. Tudjuk, hogy nincs ilyen, de az iskolákban mégiscsak ez a helyzet. Évekkel ezelőtt megnéztük, mennyire kedvelik vagy utasítják el az egyes tantárgyakat a tanulók. Érdekes volt, hogy a matematikát, a nyelvtant és az éneket nagyjából azonos szinten utasították el vagy éppen kedvelték. Elhangzott az is, hogy énekelni nem csak az énekórán lehet. Miért nem lehet olyan törekvéseket támogatni, amelyek egyes tárgyak kapcsán felerősíthetnék a zene szerepét, jelenlétét? A tantárgyi integráció erre nagyon jó lehetőséget kínálhat. Van-e a képzés során olyan képzés, amely a végzős hallgatókat egy ilyen típusú gondolkodás felé irányítja?

KIS JENŐNÉ KENESEI ÉVA: A mi hallgatóink szinte mindennel foglalkoznak, bármelyik szakirányon – óvodapedagógus, tanító, gyógypedagógia – tanulnak is. A probléma akkor kezdődik, amikor a szaktanárok képzésével foglalkozunk. De nézzük meg ennek a dolognak a másik oldalát! Korábban – több mint tíz évig – volt egy posztgraduális levelező énekzene tanárképzésünk. Kollégaként dolgoztunk együtt a hallgatókkal, ők hozták a közoktatás problémáit, és közösen gondolkodtunk azok megoldásán. Mindig azt tapasztaltuk, hogy az ének-zene tanár kitekint a tárgyából, az övé az összes műsor az iskolában, legyen szó bármilyen ünnepségről vagy egyéb alkalomról. Ha zenetörténetről van szó, akkor foglalkozik irodalommal, történelemmel, képzőművészettel. Mindig azt a jelzést kaptuk, hogy a más szakos kollégákból hiányzik ez a fajta nyitottság. Persze ez nem minden esetben van így. Szerencsés lenne, ha például a tantárgyak közötti tematikus kapcsolatok a mostaninál jobban áthatnák az iskolák világát. Egyetemünk különféle rendezvényei is támogatják a módszertani megújulást, akár a nemzetközi konferenciák szervezésére, akár az ún. versenytanításokra gondolunk. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a pályázati rendszert sem, amelynek révén komoly, tanítást segítő eszközparkra tettünk szert. A számítógépek a kottaszerkesztésben, a kórusprodukciók rögzítésében nyújtanak jelentős támogatást. A sikerek végső soron elvezethetnek bennünket egy jelenleginél erősebben érvényesülő gyermekközpontú oktatás irányába.

LUDMÁNY GÉZA: Pedagógiai szempontból teljesen tanácstalan vagyok, ha az a kérdés, hogyan lehet kidolgozni egy olyan módszert, amely egyaránt alkalmas az ének-zene oktatására Budapesten, a XVII. kerületben és mondjuk egy somogyi kis faluban is. A tapasztalat azt mutatja, hogy a gyerekekkel tulajdonképpen nincs baj. Az azonban bizonyos, hogy az egyes tantárgyak megítélése vagy bármilyen fontossági sorrend felállítása a szülők

hatására következik be, és amikor az osztályban e téren nincs rend, akkor bizonyosak lehetünk abban, hogy ezeknek az eredője a családban keresendő. Számos hatás éri a gyereket, és ezt sem mi, sem az iskola nem képes befolyásolni. Az osztályteremben az a nehéz, hogy akkor és ott, a konkrét szituációban kell a pedagógusnak jó döntéseket hoznia, olyanokat, amelyek a folyamatokat pozitív irányba lendíthetik. Az apró sikerek mindig jelentősek, nagyon meg kell becsülni ezeket. Például egy motivált, mondjuk ének tagozatos osztálynak viszonylag nem nehéz betanítani egy bonyolult kórusművet. Ott már van hang, tudás, korábban szerzett sikerélmény. De ahol ezek hiányoznak, ott nem könnyű a tanár helyzete. Ha sikerül a semmiből kimozdítani a gyerekeket, az már megbecsülendő. Ehhez kell valamilyen irányt találni. Az egész társadalom szempontjából talán nem olyan nagy dolog, ha egy vagy két gyermek fogékonyvá válik, de én azt gondolom, hogy egy közösség számára ez mégsem lehet közömbös. A szülők hagyományt és mintát jelentenek a gyerekeknek. Az énekhez való viszonyulás azt jelenti, valaki tudja, mi az, hogy énekkar, közös éneklés. A rendszerváltás előtt nagyon sok gyerek vett részt a kulturális munkában például úgy, hogy egy adott rendezvényen akár több százan is táncoltak vagy énekeltek. Ott mindenki láthatta, hogy nemcsak az ő szenvedélye a tánc vagy az ének, hanem sok száz társáé is. Mindenki megerősítést kaphatott, hogy jó és fontos az a tevékenység, amit éppen csinál. Ráadásul a többiek mintát és példát adtak. Amikor pedig felnőtt, elment egy táncházba, mert felnőttkorában is igénye volt erre a tevékenységre. Ezeket a kereteket valamilyen formában újra kell teremteni. Legyenek közösségi alkalmak, mert amit a gyerekek együtt meg tudnak valósítani az iskolában zenei szempontból, az a bennük lévő saját emberi hangszer segítségével történik. Az éneklés alkalmait, az éneklés minőségét mindenképpen érdemes a tevékenységek homlokterébe állítani. Ez azért is fontos, mert az éneklésnek immunrendszert erősítő hatása van. A társadalom egésze számára döntő tényező az emberek biológiai-lelki egészsége. Kár lenne ezt a törekvést lesöpörni az asztalról azzal, hogy nincs pénz az ilyen alkalmakra vagy programokra.

Az elmondottakkal sok mindenben egyet lehet érteni, de az is jól látszik, hogy a hozzászólók szinte minden esetben valaminek a hiányáról beszélnek. A hagyományos közösségi formák, amelyek alkalmasak lehetnek egy-egy kultúra létrehozására és működtetésére, ma már nem léteznek. A hagyományok, amelyekről itt szó esett, számos ok miatt nem építhetők be az iskolák életébe, vagy valamilyen ok miatt nem válnak követhetővé a tanulók számára. De mit lehet kezdeni azokkal a tanulókkal, akiknek nem volt alkalmuk az iskolában, esetleg a családban megismerni a klasszikus vagy a népi zenekultúra alkotásait? Sőt ezeket szinte egyáltalán nem ismerik, sokkal inkább a könnyűnek tartott zenei irányzatokkal ismerkednek meg, azoknak a termékeit fogyasztják. Úgy látom, hogy azoknak a szinte kötelező kánonoknak, amelyek korábban beépültek az iskola akár irodalomtörténeti, akár zenetörténeti programjába, ma már nincs hatásuk. Ehelyett a gyerekek nagyon korán kialakítják a saját kánonjaikat, s ebben nem kapnak helyet a klasszikus zenetörténet fontos állomásai. Mit tud kezdeni az iskola vagy a zeneoktatás ezzel a sokak által posztmodernnek tartott jelenséggel?

KEREKESNÉ PYTEL ANNA: Mi, idősebbek naponta feltesszük magunknak a kérdést, hogyan kell, hogyan lehet továbblépni. Az alapkérdés, hogy az énektanár, aki belép az iskolák világába, vajon kapott-e családi, iskolai és képzésbeli indíttatást, hogy utána saját magától megálljon a lábán. Mert az a helyzet, hogy sok sebből vérzik a hazai zenei nevelés, és abban az egyének szintjén, az iskolák szintjén nem biztos, hogy rendet lehet rakni. Lehetne beszélni a tanórákról, arról, hogy elvették az óraszámot, meg arról, hogy az énekkarra kimondták, nem kötelező. Tehát ha nincs sem családi, sem óvodai indíttatás, sőt ha hagyományok sincsenek egy iskolában, akkor nehéz eredményt elérni. Nagyon komoly támogatásban kellene részesíteni a pályakezdőket, akiknek az elmondottak mellett még a tankönyvproblémákkal is meg kell küzdeniük. A sokféle iskolai szituáció kezelésére a kerettantervek sem alkalmasak. Jelenleg olyan iskolában tanítok, ahol az alsó tagozaton nem volt énekkar, de én annak ellenére megszerveztem, hogy nem fizettek érte. Ez azért fontos, mert ha nincs alap, akkor a felső tagozaton már nehezebb, sőt szinte lehetetlen eredményt elérni. Szeretik a gyerekek a közös éneklést, és daltanulás után szívesen vesznek részt a körjátékokban is. Nagyon fontos, hogy a tanulók megtanuljanak kottát olvasni, de még ennél is fontosabb, hogy megtanulják szeretni a zenét. Kérdés persze, hogy fel vannak-e vértelve a végzett pedagógusok erre a sokszínűsége, sokrétű tennivalóra. Alapjában az énektanár nem kap komoly segítséget, eltörölték a szakfelügyeletet is, amely mégiscsak segítséget jelentett, fontos volt a minősítés, mint ahogy ma is fontos lenne. Vajon ki mondja meg azt, hogy te jó vagy rossz pedagógus vagy? A végzetek folyamatos továbbképzése nélkülözhetetlen a tanítóképzőkben. Most éppen azon fáradozunk, hogy megszervezzük az országos Vikár Béla-énekversenyt, mert az nem tartható, hogy egyik évben csak az egyik, másik évben csak a másik évfolyam tanulói vehetnek részt rendezvényeken, többnyire a pénzhiány miatt.

Szóba került, hogy elvették az óraszámokat. Ma egyre több tartalom követel helyet magának az iskolai tananyagban. Másképpen fogalmazva: komoly versenyt vívnak egymással, hogy helyet szorítsanak maguknak. E mögött erős szakmai lobbik állnak. Elég ebből a szempontból csak a pénzügyi-gazdasági ismeretekre gondolni. Mindent nem lehet bezsúfolni a tantervekbe, hiszen azok nem gumifalúak, és a tanulók teherbírása is véges. A művészetekkel kapcsolatos tartalmak fenntartása ma már nem biztos, hogy mindenkinek a fejében evidenciaként van jelen. Az eddigi beszélgetés arról győzött meg, hogy ez a terület sem ígér könnyű sikereket azoknak, akik elszánják magukat a tanításra. De mégis! Milyen perspektívát tudunk azok elé állatni, akik ilyen szakokra jelentkeznek? Közhely, hogy manapság nem könnyű pedagógusnak lenni, de ez a beszélgetés azt érzékelteti, hogy e nehéz pályán még a szakásosnál is nehezebb területtel állunk szemben.

KARTALINÉ VINCZE MÁRIA: Gyakorlóiskolai szakvezetőként úgy látom, az egyik legfontosabb, hogy megfelelő emberek váljanak tanárrá. Sok múlik ezen, bár tudom, a kérdés az, hogy ki a „megfelelő”. Szerintem az, aki hisz abban, amit csinál, és meg is tudja valósítani azt, amit a feladat kínál. Úgy érzem, hogy mind a tanulói, mind a hallgatói

létszám csökkenése ellenére azok, akik a pályán maradtak, áhított pillanatoknak lehetnek a szem- és fültanúi. Megtapasztalhatták, hogy az élőzenének mekkora szerepe van a tanulók életében. A Bakon ül a Lajkó című dalt tanítottuk harmadik osztályban, és a kánonéneklésbe bevontuk az ott ülő főiskolai tanárokat és hallgatókat is. Ez nagy hatással volt rájuk, úgyhogy a többszólamú megoldásokat is örömmel tanulták. Az egyik kisgyerek a végén megköszönte az órát, mondván, „köszönöm szépen az ajándékot”. A jövő szempontjából ezek a pillanatok a legfontosabbak. Ugyanakkor itt arról is volt szó, hogy a hallgató a legegyszerűbb, legszebb eszközzel oldotta meg a feladatát, azzal a kinccsel, amely a torkában rendelkezésre állt: az énekhangjával. Ezek a gyakorlatok sokat segítenek abban, hogy az érintett osztályokban jó közösség alakulhasson ki, sőt az is megfigyelhető, hogy azokból az osztályokból, ahol ének szakos hallgatók gyakorolnak, többen jelentkeznek különféle művészeti csoportokba. Ez is azt igazolja, hogy fontos lenne a közösségi alkalmakat újrateremteni. Azt is érdemes megemlíteni, és jó tendenciának tartom, hogy a különféle művészeti iskolák beszivárognak a közoktatásba, mert ez elősegíti a tehetségek gondozását. A néptánc, a társastánc, a hangszeres zene oktatása így közelebb kerülhet azokhoz a gyerekekhez is, akik egyébként számos ok miatt nem jutnának ilyen lehetőséghez. Ugyanakkor a gyerekek feladatokhoz való negatív hozzáállása, kitartásának hiánya is tapasztalható, kevés erőfeszítést tesznek a használható tudás megszerzése érdekében. Amikor a zene elméleti része vagy a hangszerstanulás kicsit nehezebbé válik, feladják. Ennek valahol a családban rejlenek az okai. Sok helyütt nem akarják vagy nem tudják a gyerek lelki fejlődését ebben a formában is nyomon követni, támogatni. Kevésbé látják be, hogy ez nagymértékben hozzájárulhatna a testi és lelki egészséghez. Az is probléma, hogy egyre bonyolultabb feltételeknek kell az oktatás során megfelelni, s ezeket már nem mindegyik iskola tudja/akarja teljesíteni. Ilyen a felszereltség, amely sokba kerül. Fontos a tanulók motivációja is, így a hangversenyek és más jellegű zenei rendezvények minél gyakoribb látogatása. Belátom persze, hogy ma nem könnyű az igényes zenének a lovaglással vagy éppen a kajakozással felvennie a versenyt. A jövő énektanárainak nagy a felelőssége! Hinniük kell, és el kell hitetniük a tanítványaikkal – amit már az ókori görögök is vallottak –, hogy „a zene jobba teszi az embert”.

FOKVÁRI ANIKÓ: Jelenleg zeneterapeutának tanuló, mert hiszek a zene nagyszerű hatásában. Számomra az a legnagyobb probléma, hogy az óvodából kilépő gyerekek számára tantárggyá degradálódik az ének. Csak az énekórán van lehetőség énekelni, bár azt is látom, hogy sok helyütt még ott sem énekelnek. Nem azért, mert a gyerekek nem szeretnek énekelni, hanem mert más a zenei ízlés. Nem kedvelik azt, amit mi szeretnénk közvetíteni. Korábban könnyebb volt a helyzet, mert az emberek az egyes közösségekben azért énekeltek, mert ez az önkifejezés egyik lehetséges módja és eszköze volt. A népdalok világa ezt mutatja. Ezek a dalok az életről szóltak, és az éneklők és a hallgatók számára szinte terápiás hatásuk volt. Ma a népdalnak nincs ilyen funkciója. Ezért nagy kérdés, hogyan lehet motiválni a gyerekeket ilyen dalokkal. Most olyan munkahelyen

dolgozom, ahol óvodáskorú és tizedikes gyerekekkel is foglalkozom. Úgy próbáltam megkedveltetni velük a zenét, hogy mindenkit odaengedtem a zongorához, mert azt tapasztaltam, hogy sok helyütt ez nem így működik. Bár itt is voltak szabályok, amelyeket be kellett tartaniuk, mégis azt láttam, hogy többen közülük elmerülten ültek a hangszer előtt, szinte fel sem akartak kelni. A hangszerrel történő találkozás esélyt adhat arra, hogy kedvet kapjanak a zenetanuláshoz.

SÁRKÖZI ANDREA: Már több helyütt tanítottam, falusi és egyházi iskolában, alsó és felső tagozaton, valamint gimnáziumban is. Matematika-ének szakos vagyok, így könnyű különbséget tennem egy 'fontos' és egy 'kevésbé fontos' tantárgy tanítása között. A gimnáziumban nagyon nehéz motiválni a tanulókat, mert a fontossági sorrendet ők állítják fel. Kamasz diákokat kell arról meggyőzni, hogy nem biztos, hogy amit hallgatnak, az értékes zene. Az a legnagyobb élményem, amikor egy tizenkettedikes osztály nyolcvan százaléka énekel az órán. Az egyházi iskolákban más az énekhez való viszony. A gimnáziumban felmerül, hogy minek éneket tanulni, amikor a felvételi érdekében pontokat kell gyűjteni. A tanárnak tehát valósággal csodát kell tennie, ha órát szeretne tartani. Az énekkari munka nagyon fontos, de ma nehéz rávenni a diákokat erre, mert délután más programokra sietnek. Azt választják, ami az érettségi és a továbbtanulás szempontjából fontos. Ha nincs meg a folyamatosság a próbákon (soha nincs teljes létszám), az szinte mindig meglátszik a fellépések minőségén. Sokat segítené, ha az énektanárok a jelenleginél szorosabb és intenzívebb szakmai kapcsolatban állnának egymással.

HORNÝÁK TAMÁS: Az egyik probléma, hogy a rendszerváltás után az iskolák kiszolgáltattá váltak. Az, ha nincs pénz, azonnal meglátszik az iskola szakmai munkáján, és főként az ének és a sport látja ennek kárát. A legnagyobb veszteséget az ének-zene tagozatos általános iskolák szenvedték el, alig-alig maradt belőlük néhány. A problémák megoldásában új típusú állami beavatkozásra lenne szükség. Nagyon fontosnak tartom a szakfelügyeleti rendszer kiépítését, mert ez a szakmai munka minőségén és a szakmai kommunikáción is segítené. Jó lenne az újszerű módszertani gondolkodás számára megfelelő fórumokat létrehozni. Lehetne más támogatást, például adókedvezményt adni azoknak, akik például zeneiskolába járatják a gyerekeiket. És persze a helyi, civil közösségek bevonása, aktivizálása is nélkülözhetetlen, amelyek ha nem is professzionális alapon, de hobbiból szeretnének zenével foglalkozni.

Több olyan dolgot említettek, amely komoly szakmai kihívást jelenthet a tanszék számára.

BALÁZS ISTVÁN: A politika alakulásába kevés beleszólásunk lehet, de az iskolában ezzel is számolnunk kell. A kultúrpolitika ma számos esetben hektikusan viselkedik, emellett megítélésünk szerint szakmai tévedések is előfordulnak, amelyeket mi nehezen tudunk korrigálni. A négyéves választási ciklusok sem kedveznek a szakmai tevékenységnek,

helyi szinten nem könnyű érvényt szerezni a változtatásoknak. Mi a közvetlen frontvonalon küzdünk, és igyekszünk a saját eszközeinkkel megvívni az ütközeteket. A változások a tankönyveket sem kímélték. Míg egyrésztől színes és széles lett a paletta, addig a minőség nem követte ezt. Mi lehet ennek az oka? Miért nem következett be minőségi javulás? Túlságosan sematikusak a könyvek, s a tanulókat is sematikus gondolkodásra készítetik. A legfontosabb, hogy a tanulókat gondolkodni tanítsuk, ez azonban ott kezdődik, hogy én magam is elgondolom, milyen módon tudom megkedveltetni a tanulóval a tantárgyamat, hogyan tudom megszerettetni vele a tanulást. A művészetoktatás arra való, hogy érzelmeket, élményeket közvetítsen, lelkileg gazdagítsa a benne részt vevőket, és általa javuljon az életminőség. Ez nem azt jelenti, hogy minden egyes hangot mindig mindenkinek tisztán kell énekelnie, sokkal inkább azt, hogy a tanuló jól érezze magát a foglalkozásokon. Legyen élmény, hogy egy értékes tevékenységben részt vehet, és az óra végén boldogan távozik. Számunkra az a fontos, hogy a nálunk tanuló hallgatók szeressék a zenét, szeressék a tárgyat és a gyerekeket. Ez a klasszikus hármas célkitűzés ma is érvényes.